

KS. WOJCIECH PIKOR

SZKOLNE KOŁA BIBLIJNE

BIBLICAL SCHOOL GROUPS

Abstract. The author presents a model and a program of extracurricular (optional) classes, the subject of which is the Holy Bible. Biblical school groups offer includes a characterization of the class participants, an ascertainment of the relation of biblical school groups to school religious instruction and parish catechesis as well as a summary of the expected objectives and the form of classes conducted as a part of such activities. The article ends with a detailed program of the biblical school groups work at primary and junior-high school levels.

Key words: biblical catechesis; parish catechesis; after school activities; biblical animation.

Szkoła prowadzi różne zajęcia. Obok podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej, takich jak obowiązkowe zajęcia edukacyjne czy zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia, możliwe jest prowadzenie również innych zajęć edukacyjnych. Wybór ich tematyki, zakresu i formy pozostaje autonomiczną decyzją organów prowadzących szkołę, dyrektorów szkół oraz rodziców uczniów. W ten rodzaj działań mogą włączyć się również nauczyciele religii. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz.U. nr 36, poz. 155, z późn. zm.) przewiduje w § 7 ust. 3 możliwość prowadzenia przez nauczyciela religii na terenie szkoły „organizacji o charakterze społeczno-religijnym i ekumenicznym na zasadach określonych w art. 56 ustawy o systemie oświaty”¹. Na tej podstawie prawnej działają szkolne

Ks. prof. dr hab. WOJCIECH PIKOR – rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie; profesor Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; adres do korespondencji: e-mail: pikorwo@wp.pl

¹ Zgodnie z art. 56 ust. 1 Ustawy z 7 września o systemie oświaty 1991 r. (Dz.U. 1991 Nr 95 poz. 425) „w szkole i placówce mogą działać, z wyjątkiem partii i organizacji politycznych, stowarzyszenia

koła Caritas czy też Uniwersytet Biblijny dla dzieci organizowany w szkołach na terenie diecezji radomskiej przez ks. dr. Jacka Kucharskiego, moderatora diecezjalnego Dzieła Biblijnego². W tym kontekście rodzi się pytanie o możliwość wypracowania pewnego modelu i programu zajęć pozalekcyjnych, których przedmiotem byłoby Pismo Święte. Odpowiedź na to pytanie musi uwzględnić kilka kwestii: adresatów tego rodzaju zajęć, relacji szkolnych kół biblijnych do katechezy szkolnej i katechezy parafialnej, celów stawianych takim zajęciom oraz formy zajęć realizowanych w ramach takiego koła. Poszukiwanie odpowiedzi zmierzać będzie do zaproponowania programu zajęć dla szkolnych kół biblijnych.

1. ADRESACI ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH Z BIBLIJ

W przestrzeni nauczania szkolnego funkcjonuje kategoria ucznia zdolnego. Charakteryzuje się on ponadprzeciętnymi osiągnięciami lub potencjalnymi zdolnościami do takich osiągnięć³. Jednostki zdolne są identyfikowane na podstawie obserwacji aktywności ucznia (pierwsza cecha) lub testów psychologicznych (druga cecha). Wśród wielu elementów składających się na opis ucznia zdolnego wskazuje się m.in. na fakt, że szybciej przyswajają sobie materiał, opanowują go w szerszym zakresie, w trakcie nauki szukają związków przyczynowo-skutkowych, sięgają po dodatkowe informacje, mają bogatsze skojarzenia, posługują się łatwo językiem danej dziedziny, uczą się wytrwale, dużo czytają, mają różne i liczne zainteresowania, są zdolni do samodzielnej i efektywnej pracy. Ten rodzaj uczniów budzi szczególne zainteresowanie nauczycieli w związku z organizacją imprez szkolnych i konkursami wiedzy. W rezultacie dochodzi do swoistej selekcji wśród uczniów i koncentrowania się nauczyciela – chociażby w kontekście konkursów przedmiotowych – na pracy z kilkoma uczniami. Dla nich organizuje się bardzo często zajęcia pozalekcyjne, które służą przygotowaniu ich do udziału w takich konkursach.

i inne organizacje, a w szczególności organizacje harcerskie, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki”. Podjęcie takich działań przez daną organizację „wymaga uzyskania zgody dyrektora szkoły lub placówki, wyrażonej po uprzednim uzgodnieniu warunków tej działalności oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły lub placówki i rady rodziców”.

² K. KOSTECKI, Inauguracja działalności Uniwersytetu Biblijnego dla dzieci, http://radom.bibliista.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=566&Itemid=1 [dostęp: 10.01.2016].

³ Por. M. CHOJNOWSKA, *Formy pracy z uczniem zdolnym* (Zeszyt Metodyczny Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Centrum Doskonalenia i Edukacji we Włocławku), Włocławek 2009, s. 4. Dalsza charakterystyka ucznia zdolnego: tamże, s. 7.

Ten sposób patrzenia na uczniów potencjalnie zainteresowanych szkolnym kołem biblijnym wymaga modyfikacji. Nie chodzi bowiem tylko o uczniów zdolnych. Pierwszorzędnymi adresatami takich zajęć pozalekcyjnych powinni być uczniowie pragnący poznawać Pismo Święte, pogłębiając tym samym swoją relację z Panem Bogiem. W lekcji religii uczestniczy znaczny procent uczniów z rodzin katolickich, w których rodzice są praktykujący, pozostają zaangażowani w życie swojej parafii, są członkami różnych ruchów i stowarzyszeń kościelnych. Dzieci z takich rodzin zwykle posiadają już pewną znajomość Pisma Świętego i mają doświadczenie życia wiary, jednakże w ramach katechezy nie zawsze mają szansę na pogłębienie i umocnienie wiary, szczególnie kiedy głównym przedmiotem troski katechety jest utrzymanie dyscypliny na lekcji i szukanie pomysłu na zainteresowanie uczniów religijnie obojętnych czy nawet wrogich. Lekcja religii w takiej sytuacji staje się niestety formą zajęć wyrównawczych z religii, podczas których próbuje się zaradzić brakom wychowania religijnego w domu rodzinnym. Z tego powodu ważne jest dotarcie z ofertą zajęć pozalekcyjnych związanych z Biblią do rodziców zainteresowanych formacją religijną swoich dzieci. Nawiązanie kontaktu z rodzicami może nastąpić na gruncie parafii, w ramach której zostanie skierowana propozycja udziału ich dzieci w takich zajęciach. Współpraca z rodzicami jest ważna z kilku powodów⁴. Po pierwsze, powód logistyczny – dzieci mają obecnie po kilka różnych zajęć pozalekcyjnych, z którymi musi „konkurować” szkolne koło biblijne. Dotarcie dziecka we wszystkie te miejsca jest niekiedy poważnym przedsięwzięciem logistycznym, którego powodzenie zależy często od rodziców. Po drugie, motywacja dziecka musi znaleźć wsparcie ze strony rodziców, którzy będą towarzyszyli mu szczególnie w chwili, gdy będzie brakowało wytrwałości. Po trzecie, prowadzenie takich zajęć wykraczać będzie poza obręb szkoły (np. przygotowanie jasełek, wyjazd na obóz biblijny itp.), co wymagać będzie niekiedy zaangażowania również rodziców. Wskazane jest zatem, by rodzice zostali włączeni w proces rozwoju swoich dzieci.

⁴ Por. M. MENDYK, *Katecheza parafialna dopełnieniem katechezy szkolnej. Refleksja teologiczno-pastoralna wokół dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego 1991-1999*, w: B. DROŻDŻ (red.), *Z miłości do Kościoła*, Legnica 2007, s. 409.

2. RELACJA KÓŁ BIBLIJNYCH DO LEKCJI RELIGII

W podręcznikach do katechetyki zajęcia pozalekcyjne, jako forma organizacji kształcenia religijnego, są wzmiankowane tylko przez Jana Szpeta⁵. Stwierdza on, że zajęcia pozalekcyjne „stanowią część składową zaplanowanej pracy dydaktyczno-wychowawczej w szkole. Różnią się one jednak od zajęć lekcyjnych celami, formami i doborem treści. Celem jest rozwijanie zainteresowań problematyką wchodzącą w zakres i relacje z religią”⁶. Tak nakreślony cel zostaje następnie uszczegółowiony. Wskazane przez Szpeta zadania, stojące przed zajęciami pozalekcyjnymi, można zaadaptować do szkolnych kół biblijnych dzieci i młodzieży. Cel tych zajęć byłby zatem następujący:

- pogłębianie wiedzy biblijnej;
- biblijne pogłębienie wtajemniczenia chrześcijańskiego;
- rozwijanie umiejętności interpretowania Pisma Świętego wynikających z realizowanego programu;
- rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów religijnych w oparciu o Pismo Święte;
- zainteresowanie popularną literaturą biblijną;
- przygotowanie uczniów do udziału w konkursach biblijnych;
- popularyzacja zainteresowania Biblią na terenie szkoły (przez wystawy, gazetki itd.).

Koło biblijne, jako forma pracy pozalekcyjnej, nie stanowi zatem konkurencji czy alternatywy dla lekcji religii, lecz jawi się jako uzupełnienie elementu biblijnego obecnego na katechezie szkolnej. Wskazane wyżej zadania podpowiadają kierunek działań w zakresie koła biblijnego, którego program musi uwzględniać cele i treści realizowane w ramach katechezy szkolnej.

Należy jednak pamiętać, że katecheza pozostaje parafialną z tego powodu, że podmiotem głoszącym orędzie zbawienia jest parafia, zaś samo nauczanie religii w szkole nie jest w stanie w pełni wywiązać się z zadań, które stawia przed katechezą Kościół⁷. Są nimi wtajemniczenie, kształcenie i wychowanie. Pełna realiza-

⁵ J. SZPET, *Dydaktyka katechezy* (UAM.WT Biblioteka Pomocy Naukowych 15), Poznań 1999, s. 156-157.

⁶ Tamże, s. 156.

⁷ Por. H. IWANIUK, *Nauka religii w szkole*, „Ateneum Kapłańskie” 142 (2004), z. 3, s. 455; J. GORAJ, *Jaka przyszłość dla katechezy parafialnej?*, w: S. KULPACZYŃSKI (red.), *Miejsce katechezy. Rodzina, parafia, szkoła*, Lublin 2005, s. 234; A. POTOCKI, *Parafia – podmiotem i miejscem katechezy*,

cja tych celów wymaga środowiska parafialnego, które jest konieczne dla stworzenia właściwych warunków dla przeżywania liturgii, wychowywania do życia we wspólnocie eklezyjalnej, czerpania siły z bezpośredniego kontaktu z Bogiem w sakramentach świętych (por. PDK 106). Parafia zatem jest nie tylko podmiotem katechezy, ale musi być też istotnym jej miejscem. Poprzez posługę słowa Bożego, celebrację liturgiczną i dzieła miłosierdzia parafia winna pełnić funkcję zasadniczego środowiska katechetycznego⁸.

Pomostem między katechezą szkolną i katechezą parafialną, patrząc szerzej – między szkołą i parafią, mogą być szkolne koła biblijne. W swojej formie, treściach i celach zbliżają się do katechezy parafialnej. Mimo że jest ona postulowana przez katechetyczne dokumenty Kościoła w Polsce, nie otrzymała ona jednak właściwego wsparcia teoretycznego i praktycznego. Wprawdzie w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* oraz *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, zarówno z 2001 jak i z 2010 roku⁹, zwraca się uwagę na parafię jako kluczowe środowisko w przygotowaniu dzieci i młodzieży do sakramentów świętych, wskazuje tematykę i formę katechezy parafialnej, jednakże w ślad za tym nie poszło opracowanie programu tej katechezy (wyjątkiem jest etap edukacji ponadgimnazjalnej), który analogicznie do programu katechezy szkolnej wskazywałby cele katechetyczne, treści, wymagania i skorelowanie jej z edukacją szkolną¹⁰. Zakładana korelacja katechezy szkolnej i katechezy parafialnej jest tylko życzeniowa, jeśli prześledzić tematykę spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii podaną przez *Program nauczania religii*. Próżno szukać tematów, w których zauważa się bezpośrednie odniesienie do elementu biblijnego¹¹. We wskazaniach dotyczących formy tej katechizacji nie zauważa się żadnej propozycji animacji biblijnej.

„Perspectiva” 2(5) 2006, s. 86; T. PANUŚ, *Konieczność katechezy parafialnej*, w: R. CHAŁUPNIAK, J. KOCHEL, J. KOSTORZ (red.), *Katecheza parafialna – reaktywacja. Duszpasterstwo katechetyczne w parafii* (Opolska Biblioteka Teologiczna 91), Opole 2006, s. 126.

⁸ Por. A. POTOCKI, *Parafia – podmiotem i miejscem katechezy*, s. 96; M. MENDYK, *Katecheza parafialna dopełnieniem katechezy szkolnej*, s. 397-398.

⁹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Nowe wydanie, Kraków 2010 (dalej jako PPK); Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Kraków 2010 (dalej jako PNR).

¹⁰ Szczegółowe omówienie propozycji katechezy parafialnej w PPK i PNR w: P. MAKOŚA, *Systematyczna katecheza parafialna dzieci i młodzieży. Motywacja i realizacja*, w: S. KULPACZYŃSKI (red.), *Miejsca katechezy*, s. 273-312.

¹¹ Wyjątkiem jest kl. IV szkoły podstawowej, w ramach której zaleca się zorganizowanie spotkania połączonego z nabożeństwem Słowa i wręczeniem egzemplarza Pisma Świętego (PNR, s. 105).

W tym kontekście szansą dla katechezy parafialnej są szkolne koła biblijne. W *Podstawie programowej katechezy* dla II etapu edukacyjnego (kl. IV-VI szkoły podstawowej) podkreśla się, że „zwiążanie dzieci z liturgią i duszpasterstwem wymaga ożywienia form duszpasterskiego oddziaływania, wspomagającego lekcje religii w postaci grup duszpasterskich, kół zainteresowań działających na terenie szkoły lub parafii” (PPK, s. 49). Koło biblijne nie ma zastąpić innych grup duszpasterskich działających na terenie parafii, ani też nie ma ambicji konkurencji z katechezą szkolną lub parafialną. Ma pełnić funkcję „wspomagającą”, ukierunkowaną na połączenie trzech celów stojących przed katechezą: kształcenia w zakresie Pisma Świętego, wtajemniczenia przez odkrywanie sakramentalności słowa Bożego i wychowania przez budowanie więzi w grupie katechetycznej opartych na egzystencjalnej i eklezyjalnej lekturze Biblii. Tworząc zatem program dla szkolnych kół biblijnych, należy z jednej strony uwzględnić cele i tematykę katechezy szkolnej, z drugiej zaś strony usytuować je w środowisku parafialnym tak, by katecheza budowała wspólnotę Kościoła.

3. CELE SZKOLNYCH KÓŁ BIBLIJNYCH

Punktem wyjścia w dyskusji nad celami szkolnych kół biblijnych musi być *Podstawa programowa katechezy* oraz *Program nauczania religii*. Zadania realizowane przez koła biblijne winny wspierać kształcenie, wtajemniczenie i wychowanie realizowane w ramach katechezy szkolnej. Zadania, stawiane katechezie szkolnej w *Podstawie programowej katechezy*, obejmują sześć elementów: rozwijanie poznania wiary, wychowanie liturgiczne, formację moralną, wychowanie do modlitwy, wychowanie do życia wspólnotowego oraz wprowadzenie do misji¹². Powyższe zadania, przeniesione na grunt kół biblijnych, zostaną przepracowane pod kątem elementu biblijnego na trzech poziomach edukacyjnych: klas I-III i klas IV-VI szkoły podstawowej oraz gimnazjum.

a) Rozwijanie poznania wiary

Klasy I-III szkoły podstawowej (katecheza inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii)

¹² Podobnie, jakkolwiek w sposób o wiele bardziej zawężony, o celach stawianych dziecięcym grupom parafialnym pisze M. Jadcak: *Dziecięce grupy parafialne dopełnieniem katechezy szkolnej*, „Studia Theologica Varsaviensia” 2(38) 2000, s. 215-224. Wyróżnia ona trzy cele: doświadczenie wspólnoty Kościoła, głębsze przeżycie liturgii i podjęcie działań apostołskich.

Zadaniem katechezy według *Programu nauczania religii* jest przybliżenie uczniom Pisma Świętego jako „najważniejszej księgi na świecie”, „księgi świętej” oraz „listu kochającego Ojca do dzieci” (PNR, kl. I, s. 36; kl. II, s. 45). Pozostaje pytanie, w jakim stopniu koresponduje to z zadaniem postawionym przez PPK, by uczniowie poznali „Pismo Święte jako księgę wiary” i „odkrywali jego znaczenie w życiu człowieka” (PPK, s. 29).

Koło biblijne, realizowane z dziećmi klasy III, winno przybliżać im Biblię jako księgę wiary (tego elementu brakuje w PNR), co staje się możliwe przede wszystkim w powiązaniu z przeżywaniem roku kościelnego oraz celebrowaniem liturgii słowa Mszy świętej.

Klasy IV-VI szkoły podstawowej (katecheza mistagogiczna)

Na tym poziomie edukacyjnym uczniowie mają zdobyć „podstawowe informacje o Piśmie Świętym (wybrane nazwy ksiąg i ich autorzy, najprostsze zasady interpretacji)”, poznać „przesłanie wybranych fragmentów biblijnych dotyczących stworzenia, miłosierdzia, opatrności i miłości Boga Ojca (na przykładzie narodu wybranego), życia i dzieła Jezusa Chrystusa” oraz odkrywać w tekstach biblijnych „wezwanie Boże do własnego życia” (PPK, s. 40).

W kontekście powyższych zadań katechezy szkolnej na tym poziomie edukacyjnym koło biblijne nie powinno iść w kierunku rozszerzania ilości wiadomości wprowadzających, ile raczej stawiać na bezpośredni kontakt ucznia z tekstem Pisma Świętego i światem, który z niego się wyłania. Chodziłoby zatem o trzy kwestie: kultura czasów biblijnych (szczególnie Palestyny czasów Jezusa), odkrywanie biblijnej historii zbawienia w kluczu typologii (wypełnienia) oraz poznawanie różnych obrazów Jezusa w Ewangeliach. Bezpośredni kontakt z tekstami biblijnymi będzie służył poznawaniu treści Pisma Świętego, ale też będzie miał na celu wprowadzenie uczniów do samodzielnej lektury Pisma Świętego pod kątem narracyjnym i egzystencjalnym (analiza narracyjna, metoda Västers, metoda siedmiu kroków, podróż w wyobraźni).

Gimnazjum (katecheza wyznania i rozumienia wiary)

Zadania stawiane katechezie w odniesieniu do elementu biblijnego sprowadzają się na pierwszym miejscu do introdukcji do Pisma Świętego oraz przybliżenia wydarzeń składających się na biblijną historię zbawienia (por. PPK, s. 53). Równocześnie „uczeń ma nabyć podstawową wiedzę z zakresu analizy tekstu biblijnego i umiejętności interpretacji religijnej perykop biblijnych” (PPK, s. 51). Powyższe zadania w PNR zostają zasadniczo wpisane w program klasy I gimnazjum, w re-

zultacie czego program wydaje się przeładowany nie tylko zagadnieniami wprowadzającymi, ale również ilością tekstów biblijnych mających oddać całość historii zbawienia Starego i Nowego Testamentu (por. PNR, s. 111-115). Równocześnie zauważa się ograniczone zainteresowanie autorów programu działalnością i listami św. Pawła, który jest przywoływany tylko w perspektywie historii rodzącego się Kościoła w ramach prezentowania dziejów Kościoła (PNR, s. 115). Z nauczania Jezusa autorzy programu koncentrują się zasadniczo na Ośmiu błogosławieństwach i na Modlitwie Pańskiej (por. PNT, s. 113, 131).

Wobec tak rozłożonego elementu biblijnego w katechezie gimnazjalnej koło biblijne stwarza szansę na systematyczne wprowadzenie do Pisma Świętego ukierunkowane na zagadnienia hermeneutyczne i kulturowe (Biblia w kulturze), jak również na systematyczną lekturę Nowego Testamentu (w programie nacisk zdaje się być zbyt położony na teksty ST) w kilku obszarach: nauczania Jezusa (np. mowy Jezusa w Mt, przypowieści Jezusa), działalności św. Pawła w kontekście rodzącego się Kościoła (Dz) oraz listów Pawłowych (np. 2 Kor – najbardziej osobisty ze wszystkich listów św. Pawła).

b) Wychowanie liturgiczne

Ten obszar działania katechetycznego ma na celu wprowadzenie uczniów do udziału w sakramentach świętych i przeżywania roku liturgicznego. Element biblijny, wskazywany przez *Podstawę programową katechezy* w kontekście wychowania liturgicznego, łączy się w szkole podstawowej z biblijną genezą sakramentów świętych (Eucharystia – kl. I-III szk. podst., PPK, s. 30; sakramentów – kl. IV-VI szk. podst., PPK, s. 40), natomiast w gimnazjum „interpretowaniem wybranych czytań mszalnych w kontekście okresów liturgicznych” (PPK, s. 54).

Wychowanie liturgiczne, prowadzone w ramach koła biblijnego, winno mieć charakter praktyczny, pozwalający na lekturę słowa Bożego wewnątrz wspólnoty Kościoła w ramach zgromadzenia liturgicznego. Podjęcie „diakonii słowa” przez uczestników koła biblijnego polegałoby przede wszystkim na aktywnym współtworzeniu liturgii słowa podczas niedzielnej Mszy świętej (przygotowanie komentarzy i modlitwy wiernych, posługa lektora i kantora).

c) Formacja moralna

Autorzy *Podstawy programowej* zalecają na wszystkich poziomach edukacyjnych, by formacja moralna była oparta na Dekalogu i Błogosławieństwach (PPK, s. 30, 41, 55). W kl. I-III szkoły podstawowej jako podstawę formacji moralnej wskazuje się również nauczanie Jezusa w przypowieściach (PPK, s. 30). W przy-

padku najmłodszych uczniów szkoły podstawowej zadaniem nauczyciela religii jest także „kształtowanie [w nich] umiejętności rozwoju własnej osobowości na przykładzie wzoru świętych”, ze szczególnym uwzględnieniem postaci biblijnych (PPK, s. 31).

Wychowanie moralne, podejmowane w ramach koła biblijnego jako uzupełnienie i poszerzenie formacji moralnej uczniów, winno bazować na dwóch elementach. Pierwszy to nauczanie moralne Jezusa, którego nie można redukowac tylko do Dekalogu i Błogosławieństw. Należy poszerzyć wybór tekstów nowotestamentalnych, które pozwolą uczniom na bardziej świadome podążanie drogą ucznia Jezusa. Pod tym kątem można zaproponować lekturę Ewangelii wg św. Marka, nazywanej niekiedy „Ewangelią ucznia”, już na poziomie kl. IV-VI szkoły podstawowej. Na poziomie szkoły gimnazjalnej wydaje się zasadne podjęcie lektury mów Jezusa z Ewangelii wg św. Mateusza (w tym Kazania na górze), przypowieści Jezusa, historii św. Pawła opisanej w Dziejach Apostolskich oraz jednego z jego listów, np. Drugiego Listu do Koryntian.

Kolejny element, służący formacji moralnej, to analiza postaci biblijnych. Chodzi jednak o analizę narracyjną tekstów biblijnych, w ramach której dojdzie do re-kreacji bohaterów biblijnych przez uczniów. Potrzebny jest moment konfrontacji między uczniami i postaciami poznawanymi na kartach Biblii. Ten kierunek działania konieczny jest szczególnie na poziomie gimnazjum, na którym *Podstawa programowa katechezy* zdaje się nie być zainteresowana postaciami biblijnymi jako wzorcami osobowymi, w przeciwieństwie do wcześniejszych poziomów edukacyjnych.

d) Wychowanie do modlitwy

W przypadku kl. I-III szkoły podstawowej autorzy *Podstawy programowej katechezy* wskazują jako zadanie nauczyciela religii kształtowanie u uczniów umiejętności nawiązywania dialogu z Bogiem przez różne formy modlitwy (dziękczynnej, chwalebnej, przebłagalnej, prywatnej i liturgicznej). Jako wzór modlitwy jest przywoływany Jezus oraz Jego Matka (PPK, s. 31). Na etapie kl. IV-VI zaleca się odwołanie do biblijnych wzorów modlitwy, jakkolwiek nie precyzuje się, o jakie teksty biblijne chodzi (PPK, s. 42). Ten element jest wyraźnie wskazany na poziomie gimnazjum, gdzie zaleca się „interpretację tekstów dotyczących modlitwy Jezusa”, zaś Modlitwę Pańską uznaje się za „program życia chrześcijanina” (PPK, s. 56). W gimnazjum również przewiduje się „wprowadzenie w prywatną lekturę Pisma Świętego jako dialogu z Bogiem” (PPK, s. 56).

Wobec powyższych zaleceń dotyczących formacji modlitewnej, zajęcia prowadzone w ramach koła biblijnego winny wesprzeć uczniów w modlitewnej lekturze Pisma Świętego. Temu ma służyć wdrażanie uczniów do indywidualnej lektury Biblii, która będzie prowadziła do modlitwy (np. Namiot spotkania). Ważne jest również zapoznanie uczniów z psalmami jako tekstami modlitewnymi. Wreszcie można poszukiwać odniesień do Biblii w modlitwach i nabożeństwach okresowych. Odkrywanie możliwości modlitewnego czytania Pisma Świętego będzie też następowało przez przygotowanie medytacji biblijnych do nabożeństw okresowych, jak również przez szukanie inspiracji do wezwań modlitwy wiernych w czytaniach mszalnych z danej niedzieli. Te różne formy aktywności uczniów winny być dostosowane do ich poziomu intelektualnego, psychicznego i duchowego.

e) Wychowanie do życia wspólnotowego

To zadanie nauczania religii jest rozumiane przez autorów *Podstawy programowej katechezy* w odmienny sposób na różnych etapach edukacji. W kl. I-III szkoły podstawowej chodzi o odkrywanie przez uczniów Kościoła jako „przestrzeni gromadzenia się wspólnoty wierzących”, a tym samym o budowanie w nich „świadomości przynależenia do Kościoła” (PPK, s. 32). W podobnym kierunku idą zalecenia programowe na poziomie kl. IV-VI szkoły podstawowej, jakkolwiek tam Kościół jest przywoływany jako jedna z wielu wspólnot, za które uczeń ma brać odpowiedzialność (inne to rodzina, klasa, szkoła, grupa rówieśnicza, naród; PPK, s. 42). Na poziomie gimnazjum wychowanie do życia wspólnotowego przyjmuje formę bardziej teoretyczną (teologiczno-historyczną), gdyż na podstawie Biblii uczeń ma odkrywać powstanie i przymioty Kościoła (PPK, s. 56).

Realizacja powyższych zadań, szczególnie w ich aspekcie praktycznym, może zostać wsparta przez szkolne koła biblijne. Udział w nich uczniów jest doskonałą okazją do budowania relacji międzyosobowych, odkrywania różnych możliwości komunikacji, nie tylko uczenia się, ale i tworzenia grup rówieśniczych. Aktywności podejmowane przez uczniów muszą zatem służyć rozwojowi ich umiejętności społecznych bazujących na Ewangelii. Równocześnie obecność uczniów w środowisku parafii umożliwi im doświadczenie życia w Kościele lokalnym, którego kształt jest pochodną również ich zaangażowania we wspólnotę parafialną.

f) Wprowadzenie do misji

Ostatni element, opisujący zadania wyznaczane katechezie przez *Podstawę programową*, służy kształtowaniu postawy świadectwa wiary i apostołatu podejmowanego przez uczniów w ich środowisku życiowym. Powyższy postulat

powraca na wszystkich poziomach edukacji szkolnej (PPK, s. 33, 42, 58), jakkolwiek w gimnazjum jest on usytuowany w szerszym kontekście życiowym uczniów – społecznym i misji *ad gentes* (PPK, s. 42).

Szkolne koło biblijne stwarza przestrzeń do dawania świadectwa wiary przez uczniów w społeczności szkolnej oraz parafialnej. Sami będąc ewangelizowani, mogą stać się podmiotem ewangelizacji i popularyzacji Biblii w grupach rówieśniczych.

4. PROPOZYCJA PROGRAMU DZIAŁALNOŚCI KÓŁ BIBLIJNYCH

Działalność szkolnych kół biblijnych musi pozostawać w relacji do programu nauczania religii w szkole, stając się zarazem jedną z form duszpasterstwa biblijnego prowadzonego wewnątrz parafii¹³. Tworzenie szkolnych kół biblijnych można odczytywać jako odpowiedź na postulat „biblijnej animacji całego duszpasterstwa”, wyrażony przez papieża Benedykta XVI w adhortacji *Verbum Domini* z 2010 r. (VD 73). Zawężając spojrzenie do katechezy, można w oparciu o sugestie poczynione przez Benedykta XVI w nr. 73 i 74, a następnie w nr. 111 *Verbum Domini* wskazać cztery cele biblijnej animacji katechezy – chrystologiczny, ewangelizacyjny, egzystencjalny i kulturotwórczy¹⁴, które posłużą do zbudowania programu zajęć dla kół biblijnych.

Pierwszy cel jest **chrystologiczny**. Animacja biblijna całego duszpasterstwa ma doprowadzić do „osobistego spotkania z Chrystusem objawiającym się nam w swoim słowie” (VD 73). Model takiego spotkania w kontekście katechezy widzi Benedykt XVI w spotkaniu dwóch uczniów z Jezusem w drodze do Emaus (Łk 25,13-35) (por. VD 74). Finalność tego spotkania zawiera się najpierw w wyjaśnieniu Pisma dokonany przez Chrystusa – „egzegety Boga” (VD 90). Odczy-

¹³ Ten postulat uwzględniła „Program Emaus. Ścieżka duchowości biblijnej” o tytule „Panie, do kogóż pójdziemy”, realizowany pilotażowo w roku szkolnym 2006-2007 w niektórych szkołach Archidiecezji Warszawskiej. Stanowił on propozycję dla kl. IV-VI szkoły podstawowej dwunastu spotkań w parafii, które winny być poprzedzone katechezą w szkole przygotowującą do owocnego przeżycia spotkania. Tematy dwunastu spotkań podejmowały element biblijny wskazany przez *Program nauczania religii*. Por. T. PIKUS, *Panie, do kogóż pójdziemy. Ścieżka duchowości biblijnej. Program Emaus. Pomoc katechetyczna dla klas IV, V, VI szkoły podstawowej. Materiały metodyczne*, Warszawa 2008, s. 15-17.

¹⁴ Szczegółowa analiza wymienionych celów szkolnej animacji biblijnej w: W. PIKOR, *Animacja biblijna w szkole – cele, metody, perspektywy*, „Collectanea Theologica” 1(82) 2012, s. 94-102.

tywanie Pisma Świętego w świetle Chrystusa jest konieczne, by nie pozostać na poziomie lektury historiograficznej i zlaicyzowanej (VD 35). Chodzi o lekturę dialogu, w którym człowiek odkrywa Jezusa obecnego i działającego w słowie Bożym. Należy to czynić we wspólnocie Kościoła, który jest właściwym miejscem interpretacji Biblii (VD 29). Poznawanie Biblii musi dokonywać się „zgodnie z wiarą Kościoła, w nurcie jego Tradycji” (VD 73).

Drugi cel animacji biblijnej katechezy, wskazany przez Benedykta XVI, dotyczy **ewangelizacji**. Spotkanie z Jezusem w słowie Pisma ma prowadzić do świadectwa, które rodzi się z odzyskanej w Chrystusie nadziei. Tak było w przypadku dwóch uczniów idących do Emaus, którzy otwierając się na Jezusową interpretację Pisma, zrozumieli, że droga ucznia musi podążać drogą Mistrza, wiedzącą przez cierpienie i śmierć do zmartwychwstania. I dają o tym świadectwo wobec Jedenastu, którym jeszcze tego samego wieczoru opowiadają o swoim spotkaniu z Jezusem-Słowem (por. Łk 24,35).

Trzeci cel animacji biblijnej ukierunkowany jest na **egzystencję uczniów**. Katecheza ma być tak prowadzona, pisze papież Ratzinger, by słowa Pisma „odbierane były jak żywe, jak żywy jest dzisiaj Chrystus, gdzie dwaj albo trzej zebrani są w Jego imię. Powinna ona przekazywać w pełen życia sposób historię zbawienia i treści wiary Kościoła, aby każdy wierny uznał, że również jego egzystencja należy do tej historii” (VD 74). Animacja w ramach koła biblijnego musi więc być czynnością egzystencjalną, tak by pomogła młodym ludziom „w poznawaniu Pisma Świętego i bliskim obcowaniu z nim, aby było ono niczym kompas wskazujący drogę, którą należy iść” (VD 104). Osobistym doświadczeniem uczniów ma być odkrywanie, że słowo Boże jest „rzeczywistością, którą można żyć i dzięki której można żyć” (VD 97).

Czwarty cel animacji biblijnej, podejmowanej w ramach koła biblijnego, ma **wymiar kulturotwórczy**. Podczas spotkań biblijnych uczniowie mają odkrywać Biblię jako „wielki kod kulturowy” (VD 110), bez którego nie sposób zrozumieć w pełni siebie w świecie kultury. Poznawanie, w jaki sposób Pismo Święte wywierało wpływ na kulturę w przeszłości, ma służyć dalszemu „ewangelizowaniu kultury” (VD 114) już przez samych uczniów.

Zidentyfikowane w ten sposób cele animacji biblijnej w katechezie posłużą za określenie czterech ścieżek pracy z Pismem Świętym w ramach kół biblijnych:

- a) odkrywanie Chrystusa w Biblii – cel chrystologiczny;
- b) bycie człowiekiem Biblii – cel egzystencjalny;
- c) dawanie świadectwa Biblii – cel ewangelizacyjny;
- d) inspirowanie Biblią kultur – cel kulturotwórczy.

W proponowanym programie każda ścieżka jest realizowana w cyklu comiesięcznym. W każdym miesiącu przewiduje się cztery spotkania, z których każde będzie podejmowało jeden z wymienionych wyżej celów. W programie tematyka spotkań podana jest antykwą, zaś zdania pisane kursywą stanowią próbę doprecyzowania danego tematu oraz wskazują niekiedy na formę pracy w ramach danego spotkania.

Program obejmuje kl. III szkoły podstawowej oraz pełny cykl edukacji na poziomie kl. IV-VI szkoły podstawowej i gimnazjum. Pominięcie szkół ponadgimnazjalnych jest uznaniem praktycznej niemożliwości prowadzenia tego typu zajęć pozalekcyjnych po zmianie podstawy programowej kształcenia ogólnego. Zajęcia w poszczególnych latach cyklu niższych poziomów edukacji są skorelowane z programem nauczania religii w danej klasie, jednakże trzyletni układ zajęć pozwala na prowadzenie zajęć dla grup mieszanych wiekowo, dzięki czemu każdy uczeń na danym poziomie edukacyjnym będzie mógł przejść identyczną formację biblijną. W przypadku dzieci młodszych wydaje się zasadne zaproponowanie tego rodzaju zajęć pozalekcyjnych tylko dla dzieci kl. III, co wynika z możliwości intelektualnych i psychicznych dzieci na tym poziomie edukacji szkolnej.

Klasa III szkoły podstawowej

Lp.	Odkryć Chrystusa – spotkać Słowo	Być człowiekiem słowa	Dawać świadectwo	Tworzyć kulturę
1.	Pismo Święte we Mszy św. kiedy pojawia się na Mszy św., jak jest nazywane	Jak okazywać cześć Pismu Świętemu? jakie postawy podczas Mszy św.; gdzie miejsce dla Biblii w sali lekcyjnej (biblicum), w domu	Dlaczego czyta się Pismo Święte podczas Mszy św.? porównanie lekcjonarza z księgą Pisma Świętego; dła „stoły” podczas Mszy św.	Spotkania z filmami biblijnymi, poprzez które poznaje się historię biblijną. Propozycja spotkania z przypowieściami Jezusa z wykorzystaniem serii filmów „Domek na skale”, wyd. Valivan. Brat Jan opowiada przypowieści Jezusa laleczce Renatce, myszce Tymkowi i zabce Leopoldowi; filmy dł. 30 min.
2.	W jaki sposób Pan Bóg mówi? języki, w których zostało napisane Pismo Święte; dlaczego różne przekłady	Odkrywamy różnice w przekładzie Biblii (ćwiczenie spostrzegawczości)	Modlitwa różańcowa jako zapis Ewangelii	
3.	Kto spisał słowa Jezusa? poznajemy pracę ewangelistów; różnice między nimi (np. w której Ewangelii mówi się o dzieciństwie Jezusa, o obmyciu nóg uczniom podczas Ostatniej Wieczerzy itd.)	Co wiemy z Ewangelii o narodzeniu Pana Jezusa? przygotowanie do jasełek	Poznajemy tajemnicę różańca świętego	
4.	Biblia księgą o miłości Boga do człowieka miłość Boga do człowieka objawiona w przymierzu; mimo niewierności swego ludu Bóg wierny (Iz 54,10)	Bóg objawia swoją miłość w Jezusie Chrystusie J 3, 14-16	Roraty – czekamy na Wcielone Słowo przygotowanie lampionów (Jezus światłością świata)	
5.	Trzej mędrcy odpowiadają na miłość Boga poznanie historii trzech mędrców (Mt 2,1-12)	Jak poznajemy bohaterów biblijnych? radzicie się przymiotniki, poznajemy przez słowa i czyny – praca z Mt 2, 1-12	Jasełka jako opowiadanie o miłości Boga do człowieka przygotowanie jasełek	I cz. Zagubiona owca. Natrętny przyjaciel. Dom na skale.
6.	Dzieci jako bohaterowie Ewangelii szukamy postaci dzieci w Ewangelii; co Jezus mówi o dzieciach	Stać jak dziecko (Mt 18, 1-5) jak być dzieckiem Boga	Orszak Trzech Króli przygotowanie do udziału w orszaku	II cz. Siewca. Faryzeusz i celnik. Talenty.
7.	Droga krzyżowa Pana Jezusa sprawdzamy, czy stacje Drogi krzyżowej mają potwierdzenie w Ewangelii	Droga krzyżowa Pana Jezusa przygotowujemy krótkie rozważania do stacji Drogi krzyżowej	Droga krzyżowa prowadzona przez dzieci	III cz. Niegodziny sluga. Skarb ukryty w ziemi. Syn marnotrawny.
8.	Od czego zaczynać czytanie Pisma Świętego? modlitwa przed lekturą Pisma Świętego	Poznajemy sigła biblijne.	Kogo spotkał Pan Jezus na drodze krzyżowej? stacje Drogi krzyżowej a Ewangelia	IV cz. Zagubiona drachma. Dobry Samarytanin.
9.	Słuchać słowa Bożego jak Maryja Maryja rozważała, pamiętała, łączyła między sobą wydarzenia	Odkrywamy modlitwę Anioła Pańskiego odczytanie tej modlitwy z Ewangelią	Modlitwa różańcowa jako zapis Ewangelii	
10.	Od czytania do słuchania Słowa koniecznie odniesienia słowa do siebie – „Ty masz słowa życia wiecznego” (J 6,68)	Przypowieść o domu budowanym na skale (Mt 7, 24-27)dlaczego potrzebujemy słowa Bożego w życiu	Pamiętamy o naszych marmach przygotowanie Dnia Matki	

Klasy IV-VI szkoły podstawowej – rok I

Lp.	Odkryć Chrystusa – spotkać Słowo	Być człowiekiem Słowa	Dawać świadectwo	Tworzyć kulturę
1.	Instrukcja obsługi Pisma Świętego	Dlaczego apostołowie spisali Ewangelie? <i>lektura Łk 1,1-4; J 20,30-31; 21,24-25</i>	Wyjście grupy biblijnej na zewnątrz; zaznaczenie obecności w szkole, w parafii. Możliwości działania:	a) Przygotowanie Święta Biblii („ Czasy Jezusa ”) Przykładowe działania: 1. Pokaz mody biblijnej 2. Kuchnia biblijna 3. Tańce żydowskie 4. Najpiękniejsze miejsca biblijne 5. Inscenizacja biblijna (formy dramowe) 6. Konkursy biblijne 7. Wirtualne wizyty w Jerozolimie czasów Jezusa (http://jerusalem.com/tour) b) Spotkania z filmami biblijnymi.
2.	Co znajdziemy w Piśmie Świętym?	Warunki czytania Pisma Świętego <i>lektura 1 Sm 3: co jest potrzebne, by usłyszeć słowo Boże?</i>	1. Szkoła a) gazетка ścienna; b) w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego zorganizowanie Święta Biblii („ Czasy Jezusa ”).	
3.	Gdzie rozgrywają się wydarzenia biblijne? poznajemy mapę starożytnego Bliskiego Wschodu	Co zrobić, jak nie rozumiemy Pisma Świętego? <i>np. atlasów, słowników itp.</i>	2. Parafia a) przygotowanie liturgii słowa na niedzielną Mszę świętą – poznanie czytań mszalnych, krótki komentarz, posługa lektora, modlitwa wiernych; b) przygotowanie rozważań modlitwy różańcowej; c) przygotowanie jasełek, koledek misyjnych, Orszaku Trzech Króli; d) przygotowanie rozważań Drogi Krzyżowej.	
4.	Wędrujemy po Palestynie poznajemy główne miejsca związane z Panem Jezusem	Ziemia Jezusa – „pięta ewangelia” <i>krótki film o Palestynie</i>	3. Przygotowanie do konkursu biblijnego.	
5.	Jak wyglądało rolnictwo w czasach biblijnych? <i>parę roku, opady, jakie uprawy – zob. ogród biblijny w Myszkowcach</i> http://www.ogrod-biblijny.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=96%3Afilm1&catid=44%3Avideo&Itemid=99&lang=pl	Jak korzystać z konkordancji biblijnej i słowników biblijnych? <i>praktyczne działania, by móc realizować dalsze spotkania z bloku I</i>		
6.	Jak noszono się w czasach biblijnych? wyszukujemy układ świętych ubiorów; film pt. <i>Palestyna w czasach Jezusa. Ubrania</i> . cz. 1: https://www.youtube.com/watch?v=fyTKqunqAh4	Jak noszono się w czasach biblijnych? wyszukowanie w Biblii opisów ubiorów; film pt. <i>Palestyna w czasach Jezusa. Ubrania</i> . cz. 2: https://www.youtube.com/watch?v=nk9YbohixIE		
7.	Jak wyglądała świątynia jerozolimska? poznajemy układ świątyni jerozolimskiej; odszukujemy w Ewangeliach teksty nawiązujące do świątyni jerozolimskiej; wirtualna wizyta w świątyni jerozolimskiej; http://jerusalem.com/tour	Co robił dwunastoletni Pan Jezus w świątyni? <i>lektura Łk 2,41-52 – co ten tekst mówi o Panu Jezusie, Jego relacji do Marysi i Józefa oraz Boga Ojca? Co z tego doświadczenia Pana Jezusa mogą odnieść do siebie?</i>		
8.	Czy w czasach Jezusa dzieci chodziły do szkoły? o synagodze, uczonych w Piśmie, rabbich itd.	Analiza opowiadań biblijnych <i>czas, miejsce, bohaterowie</i>		
9.	Jakie zawody były popularne w czasach Jezusa? wyszukujemy w Ewangeliach informacje o zawodach	Analiza opowiadań biblijnych <i>fabuła – plan ramowy; ustalanie scen (zmiana czasu, miejsca, bohaterów)</i>		
10.	Jak świętowano w czasach Pana Jezusa? szukamy tekstów o weselach, ucztach itp.	Analiza opowiadań biblijnych <i>fabuła – szukamy „luk”</i>		

Klasy IV-VI szkoły podstawowej – rok II

Lp.	Odkryć Chrystusa – spotkać Słowo	Być człowiekiem Słowa	Dawać świadectwo	Tworzyć kulturę
1.	Co znaleździemy w Starym Testamencie? różnorodność gatunków literackich w ST; ST jako prorocтво – lektura typologiczna – klucz do doboru tekstów biblijnych w tym roku	Interpretacja opowiadań biblijnych czas, miejsce, bohaterowie	Wyjście grupy biblijnej na zewnątrz: znaczenie obecności w szkole, w parafii. Możliwości działania	a) Przygotowanie Świętej Biblii („Stary Testament dla początkujących”) Przykładowe działania: 1. Pokaz mody biblijnej 2. Kuchnia biblijna 3. Tańce żydowskie
2.	Adam – Jezus jako nowy Adam nieposłuszeństwo – posłuszeństwo	Znac kontekst opowiadania biblijnego (1) umiejętność widzenia większej całości, związku pomiędzy opowiadaniem, pozycji w księdze	1. Szkoła a) gazетка ścienna; b) w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego zorganizowanie Świętej Biblii („Stary Testament dla początkujących”).	
3.	Izaak (Rdz 22) – Jezus ofiarą Jezusa – Bóg nie oszczędził własnego Syna	Znac kontekst opowiadania biblijnego (2) umiejętność widzenia większej całości, związku pomiędzy opowiadaniem, pozycji w księdze	2. Parafia a) przygotowanie liturgii słowa na niedzielnej Mszy świętej – poznanie czyteln mszalnych, krótki komentarz, posługa lektora, modlitwa wiernych; b) przygotowanie rozważań modlitwy różańcowej; c) przygotowanie jasełek, kolędników misyjnych, Orszaku Trzech Króli; d) przygotowanie rozważań Drogi Krzyżowej.	
4.	Pascha żydowska – Pascha Jezusa Jezus baranek paschalny; Wielkanoc	Postacie biblijne – ich charakterystyka (1) specyfika przedstawiania bohaterów Biblii – mało przymiotników, przez słowa i czyny Jezus i Jan Chrzciciel posyłający uczniów – niech zobaczą...	3. Przygotowanie do konkursu biblijnego.	b) Spotkania z filmami biblijnymi
5.	Mojżesz – Jezus jako nowy Mojżesz Kazanie na górze – nowe Prawo	Postacie biblijne – ich charakterystyka (2) specyfika przedstawiania bohaterów Biblii – zestawianie ich ze sobą, kontrastowanie ich, Jezus – faryzeusz Szymon i kobieta (Łk 7)		
6.	Dawid – Jezus jako król Czym różni się Jezus od ziemskich władców? Jezus jako dobry pasterz	Co chcą opowiedzieć ewangeliscy? fotografia, interpretacja, celem jest doprowadzenie do wiary		
7.	Izajaszowe proroctwa o Emmanuelu (Iz 7; 9; 11) – Jezus jako Emmanuel sens Adwentu i Bożego Narodzenia	Metoda Västers – znaki graficzne przy zdaniach: 1 – coś jest oczywista prawda ? – czegoś nie rozumiem → – coś mnie poruszyło		
8.	Izajaszowy Sługa Pański – Jezus jako Sługa Pański sens ofiary Jezusa – Wielki Post	Metoda Västers – znaki graficzne przy zdaniach: 1 – coś jest oczywista prawda ? – czegoś nie rozumiem → – coś mnie poruszyło		
9.	Salomon – Jezus więcej niż Salomon mądrość Jezusa (znak Jonasza)	Współnotowe czytanie tekstów biblijnych – metoda siedmiu kroków: (1) zaproszenie Pana w modlitwie; (2) odczytanie tekstu przez jedną osobę; (3) zatrzymanie się nad tekstem – wypowiedzenie słowa (wyrażenia), które mnie poruszyło; (4) kilkunastowa refleksja w milczeniu nad tymi słowami; (5) wspólne dzielenie się tym, co nas poruszyło; (6) wskazanie, jakiej odpowiedzi oczekuje od nas Pan; (7) modlitwa nawiązująca do tekstu		
10.	Jezus zapowiadającym Mesjaszem wyznanie Piotra pod Cezareą Filipową; proroctwa mesjańskie			

Klasy IV-VI szkoły podstawowej – rok III

Lp.	Odkryć Chrystusa – spotkać Słowo	Być człowiekiem słowa	Dawać świadectwo	Tworzyć kulturę
1.	Cztery Ewangelie – cztery portrety Jezusa Ewangelie synoptyczne, skąd różnice: adreśaci, czas; w tym bloku chodzi o analizę tekstu pod kątem pytań dotyczących określonego problemu teologicznego	Propozycja lektury Ewangelii wg św. Marka z wykorzystaniem różnych metod pracy z tekstem biblijnym. W ten sposób pogłębianie umiejętności czytania przy pomocy analizy narracyjnej, metody Västers i metody siedmiu kroków.	Wyjście grupy biblijnej na zewnątrz; zaznaczenie obecności w szkole, w parafii. Możliwości działania:	a) Przygotowanie Święta Biblii („ Portret Jezusa ”) Przykładowe działania: 1. Jak malarze wyobrażali sobie Pana Jezusa? 2. Świadkowie męża Jezusa – nie tylko Całun turyński 3. Jak Jezus ubogacił nasz język – quiz biblijny dotyczący znaczenia związków frazeologicznych z Ewangelią (np. Herod baba, rzeź niewiniątek, wdowi grosz, syn marnotrawny itd.)? 4. Puzzle – postacie NT 5. Inscenizacja biblijna (formy dramowe), np. jakaś przypowieść 6. Propozycja nabożeństwa biblijnego w parafii
2.	Jezus – nowy Mojżesz (Mt 5–7) jakich uczniów pragnie Jezus?	Kluczem w wyborze tekstów może być kwestia bycia uczniem Jezusa w świetle Ewangelii wg św. Marka .	1. Szkoła a) gazетка ścienna; b) w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego zorganizowanie Święta Biblii („ Portret Jezusa ”).	1. Jak malarze wyobrażali sobie Pana Jezusa? 2. Świadkowie męża Jezusa – nie tylko Całun turyński 3. Jak Jezus ubogacił nasz język – quiz biblijny dotyczący znaczenia związków frazeologicznych z Ewangelią (np. Herod baba, rzeź niewiniątek, wdowi grosz, syn marnotrawny itd.)? 4. Puzzle – postacie NT 5. Inscenizacja biblijna (formy dramowe), np. jakaś przypowieść 6. Propozycja nabożeństwa biblijnego w parafii
3.	Obraz Kościoła w świetle Mt 18 jak ma wyglądać wspólnota uczniów Jezusa?	Sięganie po nowe metody, np.	2. Parafia a) przygotowanie liturgii słowa na niedzielnej Mszy świętej – poznanie czytań mszalnych, krótki komentarz, posługa lektora, modlitwa wiernych;	b) Spotkania z filmami biblijnymi c) Poznawanie dzieł sztuki ilustrujących historie biblijne
4.	Sekret mesjański w Ewangelii wg św. Marka w jaki sposób zwracano się do Jezusa?	Podróż w wyobraźni rekreacja opowiadania przez identyfikację z danym bohaterem opowiadania z perspektywy (również z perspektywy przedmiotów występujących w opowiadaniu, np. drzewa)	b) przygotowanie rozważań modlitwy różańcowej; c) przygotowanie jasełek, kolędni- ków misyjnych, Orszaku Trzech Króli; d) przygotowanie rozważań Drogi krzyżowej.	3. Przygotowanie do konkursu biblijnego.
5.	Formacja uczniów w drodze do Jerozolimy w Mk 8,27–10,52 w czym uczniowie nie rozumieli Jezusa?	Lektura pomocnicza: L. COLEMAN, <i>Nowy Testament dla moderatorów</i> (Prymasowska Seria Biblijna), Warszawa: Vocatio 2008. <i>Biblia dla każdego. Tekst – komentarz – ilustracje</i> . I. Nowy Testament, Kielce 2007.		
6.	Ewangelista Łukasz jako historyk na przykładzie Ewangelii Dzieciństwa (Łk 1–2) jakie dane historyczne w Łk 1–2; porównanie pod tym kątem z Mt 1–2; przyjrzenie się pod tym kątem Dz – pierwsza historia Kościoła			
7.	Orędzie o miłosierdziu Boga w Ewangelii wg św. Łukasza wyszukiwanie Łk tekstów mówiących o miłosierdziu Boga			
8.	Czym różni się Ewangelia wg św. Jana od Ewangelii synoptycznych?			
9.	Wskazanie różnic formalnych i treściowych Dłaczego Ewangelia wg św. Jana nazywana jest Ewangelią znaków i dialogów? Jakże znaki, jakie dialogi w J			
10.	Historia Piotra w świetle Ewangelii odwołanie w Ewangeliach tekstów mówiących o życiu Piotra; próba uchwycenia przemiany, jaka dokonała się w jego życiu			

Gimnazjum – rok I

Lp.	Odkryć Chrystusa – spotkać Słowo	Być człowiekiem Słowa	Dawać świadectwo	Tworzyć kulturę
1.	Materiały piśmiennicze Tematyka spotkań dotyczy introdukcji do Pisma Świętego. Jako pomoc można wykorzystać: W. PIKOR, <i>Jak powstało Pismo Święte?</i> Historia tekstu Biblii, Kielce: Wyd. Jedność 2010 (z filmem DVD). S.M. MILLER – R.V. HUBER, <i>Historia Biblii</i> . Dzieje powstania i odczytywania Pisma Świętego, Warszawa: Vocatio 2005.	Lektura mów Jezusa z Ewangelii wg św. Mateusza. W ramach dziesięciu spotkań lektura następujących tekstów: Mt 5-7; 10; 13; 18; 24-25. Do wykorzystania poznane wcześniej metody czytania Pisma Świętego.	Wyjście grupy biblijnej na zewnątrz: zaznaczenie obecności w szkole, w parafii. Możliwości działania: 1. Szkoła a) gazетка ścienna b) w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego zorganizowanie Święta Biblii („ Historia Biblii ”) 2. Parafia a) przygotowanie liturgii słowa na niedzielnej Mszy świętej – poznanie czytań mszalnych, krótki komentarz, posługa lektora, modlitwa wiernych b) przygotowanie rozważań biblijnych na nabożeństwo różańcowe, napisanie scenariusza jasełek 3. Dramy biblijne o charakterze ewangelizacyjnym 4. Przygotowanie do konkursu biblijnego	a) Przygotowanie Święta Biblii („ Historia Biblii ”) b) Spotkania z filmami biblijnymi c) Odkrywanie wątków biblijnych w literaturze i sztuce Pomoc w znajdowaniu materiałów do spotkań: M. STAROWIEYSKI, <i>Tradycje biblijne. Biblia w kulturze europejskiej</i> , Kraków: Wyd. Petrus 2011. K. BUKOWSKI, <i>Biblia a literatura polska</i> . Antologia, Poznań: Pallottinum 1988.
2.	Języki biblijne	Lektura pomocnicza:		
3.	Natchnienie biblijne	L. COLEMAN, <i>Nowy Testament dla moderatorów</i> (Prymasowska Seria Biblijna), Warszawa: Vocatio 2008.		
4.	Starożytne przekłady biblijne			
5.	Biblia Jakuba Wujka – pomnik literatury polskiej przywołanie innych przekładów Biblii na język polski w dobie średniowiecza i renesansu	<i>Biblia dla każdego. Tekst – komentarz – ilustracje</i> . I, <i>Nowy Testament</i> , Kielce 2007.		
6.	Współczesne polskie przekłady biblijne			
7.	Polskie przekłady psalmów porównanie przekładów z <i>Biblii Tysiąclecia</i> i <i>Biblii Paulistów z przekładami Cz. Miłozza i R. Brandstaettera</i> .		W ramach nauki w gimnazjum uczniowie muszą zrealizować, jeden projekt edukacyjny . Pod tę formę podpada organizacja Święta Biblii. Propozycja innych tematów do realizacji w ramach projektu edukacyjnego:	
8.	Apokryfy a kanoniczne księgi biblijne			
9.	Kiedy powstało Pismo Święte? o procesie redakcji ksiąg biblijnych			
10.	O sztuce czytania Biblii w ujęciu R. Brandstaettera (<i>Krag biblijny</i>)		1) Polskie współczesne przekłady psalmów – próba oceny 2) Filmowe adaptacje Biblii	

Gimnazjum – rok II

Lp.	Odkryć Chrystusa – spotkać Słowo	Być członkiem Słowa	Dawać świadectwo	Tworzyć kulturę
1.	Spotkać Jezusa w przypowieściach. Siewca (Mt 1, 16-19) Przedmiotem analizy są przypowieści Jezusa odczytywane w kluczu narracyjnym. Uczniowie zatem pogłębiają umiejętność postępowania się analizą narracyjną. Podany niżej wybór przypowieści może zostać zmodyfikowany przez nauczyciela. Pomoc do prowadzenia spotkań: W. PIKOR, <i>Przypowieści Jezusa. Narracyjny klucz lektury</i> (Biblia – Katecheza – Życie 4.1), Kielce: Wyd. Jedność 2011.	Analiza tekstów biblijnych poprzez pracę z obrazami Caravaggia (†1610). Można wybrać obrazy innych malarzy, np. Marca Chagalla (†1985). Medytacja obrazu powinna zostać poprzedzona odczytaniem odpowiedniego tekstu biblijnego. Metoda: Gestalt wg Alberta Höfera. Za punkt odniesienia w analizie obrazów posłużą pytania z: A. HÖFER, <i>Pismo święte miejscem spotkania Boga z człowiekiem</i> . Podrecznik metodyczny katechezy biblijnej, Poznań: Pallottinum 1998, s. 34: 1. Co widzisz? (opis obrazu) 2. Co rzuca ci się szczególnie w oczy? (zogniskowanie, ważny detal) 3. Co podoba ci się szczególnie lub co ci się nie podoba? (wartościowanie) 4. Która osoba przemawia do ciebie? (nawiązanie kontaktu) 5. Gdyby ta osoba mówiła, co powiedziałaby lub co ze swojego życia opowiedziałaby? (twórczość) 6. Bądź sam tą osobą, wczuj się w nią i opowiedz o sobie (identyfikacja) 7. Czy mógłbyś rozmawiać z osobą na obrazie? (podjęcie kontaktu) 8. Nadaj tytuł obrazowi (nadanie tematu) 9. Zamknij oczy: co widzisz przez ten obraz wewnętrznie, jak ty to widzisz? (praca wyobraźni, zmysł wewnętrzny) 10. Co zmieniłbyś w obrazie, gdybyś mógł fotografować lub malować? (zajęcie stanowiska krytycznego) 11. Opisz obraz w formie historii: „pewnego razu...” (transformacja) 12. Co obraz ten chce powiedzieć dzisiejszemu człowiekowi, do kogo chciałbyś, aby przemówił? (aktualizacja) Dziejąc obrazów Caravaggia (dostępne w Wikipedii jako dozwolone do noty biograficznej o Caravaggio) przeznaczonych do analizy: Zwiastowanie; Narodziny Jezusa; Pokłon pastery; Powołanie św. Mateusza; Chrystus w Getsemani; Pojmanie Jezusa; Złożenie do grobu; Emaus; Niewierny Tomasz; Nawrócenie Pawła	Wyjście grupy biblijnej na zewnątrz: zaznaczenie obecności w szkole, w parafii. Możliwość działania: 1. Szkoła a) gazетка ścienna b) w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego zorganizowanie Święta Biblii („Świat przypowieści Jezusa ”) 2. Parafia a) przygotowanie liturgii słowa na niedzielnej Mszy świętej – poznanie czytań mszalnych, krótki komentarz, posługa lektora, modlitwa wiernych b) przygotowanie rozważań biblijnych na nabożeństwo różańcowe, napisanie scenariusza jasełek 3. Dramy biblijne o charakterze ewangelicznym 4. Przygotowanie do konkursu biblijnego w ramach nauki w gimnazjum uczniowie muszą zrealizować jeden projekt edukacyjny . Pod tę formę podpada organizacja Święta Biblii. Propozycja innych tematów do realizacji w ramach projektu edukacyjnego: 1) Marc Chagall maluje Biblię 2) Wątki ewangeliczne w malarstwie polskim	a) Przygotowanie Święta Biblii („Świat przypowieści Jezusa”) b) Spotkania z filmami biblijnymi c) Odkrywanie wątków biblijnych w literaturze i sztuce. Pomoc w znajdowaniu materiałów do spotkań: M. STAROWIEYSKI, <i>Tradycje biblijne. Biblia w kulturze europejskiej</i> , Kraków: Wyd. Petrus 2011. K. BUKOWSKI, <i>Biblia a literatura polska</i> . Antologia, Poznań: Pallottinum 1988.
2.	Talenty (Mt 25, 14-30)			
3.	Sąd Ostateczny (Mt 25, 21-46)			
4.	Miłosierny Samarytanin (Łk 10, 30-37)			
5.	Dwóch synów (Mt 21, 28-32)			
6.	Miłosierny ojciec (Łk 15, 11-32)			
7.	Bogacz i Łazarz (Łk 16, 19-31)			
8.	Niesprawiedliwy sędzia (Łk 18, 1-8)			
9.	Faryzeusz i celnik (Łk 18, 9-14)			
10.	Skarb i perła (Mt 13, 44-46)			

Gimnazjum – rok III

Lp.	Odkryć Chrystusa – spotkać Słowo	Być człowiekiem słowa	Dawać świadectwo	Tworzyć kulturę
1.	W podróz ze św. Pawłem. Damaszek (Dz 9,1-30) Poznawanie życia św. Pawła przez lekturę Dziejów Apostolskich w kluczu analizy narracyjnej. Literatura pomocnicza: L. COLEMAN, <i>Nowy Testament dla moderatorów</i> (Prymasowska Seria Biblijna), Warszawa: Vocatio 2008. Biblia dla każdego. <i>Tekst – komentarz – ilustracje</i> . I. Nowy Testament, Kielce 2007. R. RECLAW, <i>Św. Paweł. Ewangelizator do naśladowania</i> , Łódź: Ośrodek Odnowy w Duchu Świętym 2009.	Poznać osobowość św. Pawła w lekturze 2 Kor Propozycja lektury ciągłej 2 Kor z wykorzystaniem poznanych wcześniej metod. Literatura pomocnicza: L. COLEMAN, <i>Nowy Testament dla moderatorów</i> (Prymasowska Seria Biblijna), Warszawa: Vocatio 2008. <i>Biblia dla każdego. Tekst – komentarz – ilustracje</i> . II. Nowy Testament, Kielce 2007.	Wyjście grupy biblijnej na zewnątrz: zaznaczenie obecności w szkole, w parafii. Możliwości działania: 1. Szkoła a) gazетка ścienna b) w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Biblijnego zorganizowanie Święta Biblii („ Po Europie ze św. Pawłem ”) 2. Parafia a) przygotowanie liturgii: słowa na niedzielnej Mszy świętej – poznanie czytań mszalnych, krótki komentarz, posługa lektora, modlitwa wiernych b) przygotowanie rozważań biblijnych na nabożeństwo różańcowe, napisanie scenariusza jasełek 3. Dramy biblijne o charakterze ewangelizacyjnym 4. Przygotowanie do konkursu biblijnego W ramach nauki w gimnazjum uczniowie muszą zrealizować jeden projekt edukacyjny . Pod tę formę podpada organizacja Święta Biblii. Propozycja innych tematów do realizacji w ramach projektu edukacyjnego: 1) Św. Paweł w dialogu z kulturą (filozofią) grecką 2) Biblia jako kod kulturowy Europy	a) Przygotowanie Święta Biblii („ Po Europie ze św. Pawłem ”) b) Spotkania z filmami biblijnymi o św. Pawle c) Odkrywanie wątków biblijnych w literaturze i sztuce.
2.	I podróz misyjna. Początek na Cyprze (Dz 13,1-13)			
3.	Sobór w Jerozolimie (Dz 15,1-29)			
4.	II podróz misyjna. Filippi (Dz 16,16-34)			
5.	Paweł na Areopagu (Dz 17,16-34)			
6.	Paweł w Koryncie (Dz 18,1-11)			
7.	III podróz misyjna. Efez (Dz 19,1-20)			
8.	Pojmanie w Jerozolimie (Dz 21,17-36)			
9.	Paweł rozbitkiem na morzu (Dz 27)			
10.	Paweł w Rzymie (Dz 28)			

BIBLIOGRAFIA

- Konferencja Episkopatu Polski, Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce. Nowe wydanie, Kraków 2010.
- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach, Kraków 2010.
- CHAŁUPNIAK R., KOCHEL J., KOSTORZ J. (red.), Katecheza parafialna – reaktywacja. Duszpasterstwo katechetyczne w parafii (Opolska Biblioteka Teologiczna 91), Opole 2006.
- JADCZAK M., Dziecięce grupy parafialne dopełnieniem katechezy szkolnej, „Studia Theologica Varsaviensia” 38/2 (2000), s. 215-224.
- MAKOSA P., Systematyczna katecheza parafialna dzieci i młodzieży. Motywacja i realizacja”, w: S. KULPACZYŃSKI (red.), Miejsca katechezy. Rodzina, parafia, szkoła, Lublin 2005, s. 273-311.
- PIKOR W., Animacja biblijna w szkole – cele, metody, perspektywy, CT 82/1 (2012), s. 93-113.
- POTOCKI A., Parafia – podmiotem i miejscem katechezy, „Perspectiva” 5/2 (2006), s. 85-100.

SZKOLNE KOŁA BIBLIJNE

Streszczenie

Autor podejmuje pytanie o możliwość wypracowania modelu i programu zajęć pozalekcyjnych, których przedmiotem byłoby Pismo Święte. Odpowiedź na to pytanie, udzielona w artykule, obejmuje następujące kwestie: adresaci tego rodzaju zajęć, relacja szkolnych kół biblijnych do katechezy szkolnej i katechezy parafialnej, cel stawiany takim zajęciom oraz formy zajęć realizowanych w ramach takiego koła. Poszukiwanie odpowiedzi zmierza do zaproponowania programu zajęć dla szkolnych kół biblijnych.

Słowa kluczowe: katecheza biblijna; katecheza parafialna; zajęcia pozaszkolne; animacja biblijna.

